

Torsdag med THORS

4.6.81 Hbl

En frågeställare har skickat in ett klipp ur "Lauttasaari-lehti", där namnet **Drumsö** tolkas ur ett skotskt ord, och önskar att jag skall säga min åsikt om namnet.

Drumsö har behandlats av flera finländska namnforskare, senast av Åke Granlund i hans bok "Östnyländska ortnamn". Namnet uppträdde tidigast (1545) i formen **Drommensöo**. Det tolkas därför av Granlund m.fl. så, att det innehåller genitiv, äldst i bestämd form, av det fornsvenska ordet **drumber**, egentligen "stump", men också använt som personbinamn. En klumpig person har kunnat benämnas **drumber**. Samma ord ingår i bynamnet **Drombom** i Liljendal. — Det finns ingen orsak att anknyta de nyländska namnen, som båda förekommer redan på 1500-talet, till det skotska dialektordet **drum** "ås" — det förbjuds redan av historiska skäl.

En annan frågeställare tar upp ordet **kongress**. Han är förvånad över att Svensk ungdom kallar sin årssammankomst "kongress"; "det internationella inslaget där kan möjligen bestå av ungdomliga observatörer", säger han.

Om man följer den definition av **kongress** som ges i Svenska Akademiens stora ordbok, så är **kongress** "(under högtidligare former hållet) större och mera långvarigt (ofta internationellt) möte för behandling av politiska, vetenskapliga osv. frågor". Enligt vad jag vet, är det internationella inslaget vid politiska kongresser såsom partikongresser tämligen litet och mer eller mindre symboliskt. I nutiden är ungdomsakтивiteten inom de politiska partierna som bekant stor. Därför tycker jag inte det är något tecken på alltför stor självmedvetenhet inom Svensk

VAD SOM LIGGER bakom det märkliga namnet DRUMSÖ utreds i dag av professor Thors och han tar också upp ordet KONGRESS. Är det alltför högtidligt för att användas t.ex. för Svensk ungdoms årssammankomster?

ungdom när årssammankomsten kallas "kongress".

En tredje frågande är intresserad av termen **saklista**. Är det ett acceptabelt ord eller skall det klassificeras som en översättning från finskan?

På finska används ordet **asialista** för det som i svenskan kallas **föredragningslista** eller **dagordning**. Det senare ordet, alltså **dagordning** förekommer särskilt i riksdagssammanhang ("enkel övergång till dagordningen") och även i allmännare språkbruk i uttrycket "något står på dagordningen". **Föredragningslista** är det vanliga ordet, även hos oss. **Saklista** måste bedömas som en översättning av det finska ordet. **Föredragningslista** är det ord som vi bör använda.

Det finns vissa ord som används nästan ogräsartat. Ett sådant är **starta**. Numera är det inte bara idrottsmän som startar, utan många andra. En insändare har noterat rubriken "Musikklass startar fr.o.m. hösten i Tölö". Det hade kunnat sägas helt enkelt: "Musikklass börjar i höst i Tölö". Det lilla "fr.o.m." gör dessutom ett intryck av att det vore fråga om upprepade "starter".

Carl-Eric Thors

x) stämmer ej. MR

Torsdag med THORS

Hbl 11.6.81

TATTARGRYN utreder prof. Thors i dag i språkspalten och kommer även in på tatarernas historia. En läsare vill också veta varifrån VULEN i KARLAVULEN härstammar.

En frågeställare undrar, vilken bakgrund benämningen **tattargryn** för "bovetegryn" har.

Tattargryn är en vanlig beteckning i våra dialekter. Grundordet är **tatar**; bovetet anses ha införts till Europa från Centralasien. Detta skedde redan under medeltiden. Tatarernas namn ingår också i utländska beteckningar för bovete, t.ex. det danska dialektordet **tadder**. Nämnas må också, att en art bovete på botaniskt fackspråk heter **Fagopyrum tataricum**. Namnet **bovete** kommer av ett äldre **bokvete** (på danska heter växten f.ö. än i dag **boghvede**); bovetets frön anses påminna om bokollon.

Ett ord med östligt ursprung är f.ö. också det finlandssvenska **blinier** för "bovetepåttar", som det någon gång varit tal om i denna spalt. **Blinier** är ett ryskt ord. Tatarernas namn återspeglas ock-

Carl-Eric Thors

så i det finska ordet **tattari** för "bovete" och har gett upphov till ett välkänt svenskt ord, nämligen **tattare** "zigenare". Det är inte så märkvärdigt, att vårt ord **tattare** har ett sådant ursprung. Det måste tidigt ha stått klart, att zigenarna har ett österländskt ursprung.

Tatarerna hade under medeltiden betydelse i europeisk historia, därför att de trängde fram mot södra Ryssland. Dessutom användes namnet tatarer om andra krigiska folk från Centralasien.

En annan frågande vill veta, vad **-vulen** i **karlavulen** är för någonting.

Karlavulen "karlaktig" är sammansatt med **vorden**, en form av det i riksspråket ålderdomliga verbet **varda** "bliva". Den avvikande formen **vulen** beror på dialektal övergång av förbindelsen **rd** till ("tjockt") **l**, jämför det gamla uttalet **fälas** för "färdas". Också formen **varda** har, t.ex. i österbottensk dialekt, fått tjockt **l** ("vaal"). F.ö. kan det nämnas, att imperfektformen **vart** lever ett friskt liv, bl.a. i centralsvenskt talspråk.

Samma efterled **-vulen** ingår också i **sturvulen** "storslagen, impone-rande".

Carl-Eric Thors